

D • N
2/9 1956

Politiken i radion

I en regelrätt debatt och fem intervjuer med partiledare har hittills den svenska politiken presenterats för radiolyssnarna inför valen. I stort sett har det, därom är väl de flesta lyssnare eniga, varit ett klenkt skådespel. Svagheterna i den svenska demokratin — den bristande vitaliteten, tråkigheten, frånvaron av allmänna idébrytningar och större perspektiv — har framhävts med karikatymässig skärpa. Sakerligen har tusentals lyssnare frågat sig: Kommer det verkligen inte något annat, är detta hela innehållet i nutida svensk politik? Därmed bestrids inte att åhörarna varit roade av spänningen och finterna — ungefär som vid frågesport.

Debatten om partierna och demokratin var avsedd att belysa just principfrågor och principiella motsättningar. Hur fungerar den svenska demokratin? Vilka olikheter finns det i de demokratiska partiernas syn på folkstyrelsen? Är ytterligare ekonomisk och social utjämning en konsekvens av demokratin? Kan man ännu tala om klassamhälle och klasskamp? Innebär en utsträckt regleringsverksamhet och socialisering en fara för demokratin? Det var sådana frågor som man väntat att få höra diskuterade av de framstående politiker som partierna skickat fram. Men därav blev intet, eller nästan intet. Efter några otydliga och bombastiska deklamationer om personlighetsvärde och frihet och trygghet övergick man, med lättnad efter den korta utflykten i de stora och oroande ordens värld, till det vanliga grälet om vad det eller det partiet gjort eller tänkte göra, vad den och den sagt då och då. Att gnabbas om kollektivanslutningen och Grängesbergbolaget, det kunde man, att tala om demokrati, liberalism och socialism, om utvecklingen till rivedemokrati och vägen från denna, det gick inte. Inte ens så pass konkreta och enkla frågor som folkomröstning och valsätt berördes annat än i förbigående och som detaljer i partikåblat. Att debatten snabbt fördes ned till ett lågt plan berodde uppenbarligen inte på debattörernas okunnighet; den statskunskapsprofessor som deltog i meningsutbytet lyfte sannerligen inte vin-

garna till högre flykt än de andra. Vad som förelåg var en uppvisning i professionell deformation, i yrkessjukdom. Riksdagsarbetet hade tydligen berövat dessa hederliga, begåvade och kunniga personer deras förmåga av överblick och stora vyer, hade förvandlat dem till små disciplinerade partisolddater, rädda att säga något principiellt och riskabelt, inställda på att nafsas varann och att inte blottställa sig. En sådan debatt borde för åhörarna vara en glimt av idéer och människor över vardagstvisningarna, den blev i stället en förätning av det småskurna.

Intrycket av radiointervjuerna har i huvudsak varit det samma. De har nästan uteslutande kretsat kring ett fåtal aktuella stridsfrågor på det ekonomiska området. Utrikespolitik, försvarspolitik, skolproblem, rättsaffärer, alla dessa ting har förbigåtts eller berörts blott i en allmän fras eller i någon mycket speciell punkt. Framför allt: de frågor som man verkligen sysslat med har sällan diskuterats mera generellt och principiellt. Det har knappast varit möjligt att ens spåra några skilda värderingar hos de uppträdande. Allt har blivit ett spörsmål om kalkyler, om expertis; räknade han rätt då, räknar han rätt nu? Det väsentliga blir att beslå motståndarna med att ha ändrat sig, att ha sagt något galet för tre år sedan och att — vilken lycka! — få honom att säga något dumt eller riskabelt just nu. Då alla ändrat sig, sagt saker som de ångrar, blir i det hela denna debattkonst inte svår — men resultaten av den blir övermåttan torftiga.

Idyllens tråkighet vore mera ursäktlig om man inte så ofta i inläggen spårade tvivel på motståndarnas ärlighet och goda tro. Trots att marginalen för strid är så liten och så illa utnyttjad, tycks de tävlande vara övertygade om att de andra är lömska, opålitliga och drivna av en tärande makthunger.

Inte heller debatternas formella nivå har varit hög. Flera undantag finns, främst folkpartiledaren och försvarsministern; hade det någon gång flammats till i hr Ohlins fulländade svaromål, hade han haft en verkligt stor kväll, och hr

Torsten Nilsson gav — trots att han var en av fem talare — några utmärkt välformade repliker. Kommunisterna har i gemen, utom då deras ledare själv intervjuades, kanske lyckats bäst; de har känt sig friare och därför kunnat vara fräckare än de andra och har — obesvärade av all anständighet — framfört generaliseringar och synpunkter som demokraterna skyggat för. Men i ett stort antal fall har debattörer och intervjuare varit överhövna svaga. Man har frågat sig varför intervjuerna inte gjort sig besvär med att läsa över sina frågor så pass att de kan framföra dem snabbt och ledigt och svara på självfallna repliker. Några briljanta och roliga ordskiften har knappast förekommit. Då flera tidningar betecknade hr Erlanders och Heckschers replikväxling här-omdagen som kvick och elegant visar det till vilken asketisk anspråkslöshet radiodebattörerna lyckats fostra sin publik.

Rädsla, med det ordet kan

den väsentliga orsaken till allt detta anges. Den partipolitiska debatten har krympt samman till ett område. Inom detta område strävar alla att prestera vad som kan locka eller åtminstone hålla kvar tveksamma väljare. Att uppvisa inkonsekvenser eller misstag hos motståndarna blir i detta läge det stora målet, medan positiva program och framför allt mera tydliga och generella resonemang kan oroa. I en rad huvudfrågor är varje debatt, utom försök att sätta fast fienden, helt bannlyst. Ledarna blir, eller måste låtas vara, advokater och kärnemästare, inställda på att servera av alla godtagna värderingar jämte expertis inom ramen av dagens specialiteter. Idéer och åskådningar betraktas som farliga bestar, som inte får tränga in på partipolitikens fridlysta område. Så blir politikernas debatt mera begränsad, mera trångsynt, mera ledsam än den diskussion som förs i pressen eller man och man emellan. Det är en trygg och trist demokrati.